

(१४) राज्यव्यवस्था, शासन, राजनीती व स्थानिक प्रशासन

- २९) भारतीय राज्यघटना (विशेषतः राज्यघटनेची प्रास्ताविका)
३०) मूलभूत हक्क, मार्गदर्शक तत्त्वे व मूलभूत कर्तव्ये)
३१) राज्यघटनेचा इतिहास
३२) लोकशाहीची संकल्पना, प्रकार व भारतातील लोकशाही
३३) राज्य प्रशासन व स्थानिक प्रशासन (ग्रामीण तसेच शहरी) यांची रचना, अधिकार व कार्ये
३४) पंचायतराज, सत्तेचे विकेंद्रीकरण, ७३ वी व ७४ वी घटनादुरुस्ती, पेसा कायदा, वन हक्क अधिनियम २००६
३५) मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे न्याय निर्णय (इंद्रा सहानी विरुद्ध केंद्र शासन, माधुरी पाटील विरुद्ध अपर आयुक्त आदिवासी विकास

- १) भारतीय राज्यघटनेतील कलम क्र. राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोगाशी संबंधित आहे.
१) २२५ २) ३३८ ३) १३८ ४) ५७
- 1) Article No. of the Indian constitution is related to National Commission for Scheduled Castes.
1) 225 2) 338 3) 138 4) 57
- २) ८१ व्या घटना दुरुस्तीत महिलांना संसदेत किती टक्के आरक्षणाचा प्रस्ताव होता ?
१) १०% २) ३०% ३) ३३% ४) ५०%
- 2) What percentage of reservation for women was proposed in the Parliament in the 81st Constitutional amendment ?
1) 10% 2) 30% 3) 33% 4) 50%
- ३) भारतीय राज्यघटनेच्या परिशिष्टामधील समवर्ती सूचीनुसार शिक्षण हे समवर्ती सूचीमध्ये समाविष्ट करण्यात आले.
१) सातव्या २) आठव्या ३) बाराव्या ४) दहाव्या
- 3) In Indian Constitution as per the Schedule Education is included in concurrent list.
1) Seventh 2) Bighth 3) Twelfth 4) Tenth
- ४) भारतीय संविधानाच्या कितव्या परिशिष्टात 'राज्य सूची'चा समावेश करण्यात आलेला आहे?
१) बाराव्या परिशिष्टात २) सातव्या परिशिष्टात ३) पाचव्या परिशिष्टात ४) पहिल्या परिशिष्टात
- 4) Subjects of 'State List' is mentioned in which schedule of the Indian Constitution?
1) Twelfth Schedule 2) Sevent Schedule 3) Fifth Schedule 4) First Schedule

- ५) खालीलपैकी कोणते विधान चूकीचे आहे ?
- १) राज्यघटना राष्ट्रपतींना त्यांच्या विवेकाधिकाराने काणेतेही कार्य करण्याचा अधिकार देत नाही.
 - २) एखाद्या गंभीर किंवा निंदनीय अथवा भ्रष्टाचाराशी निगडित गुन्ह्यांचा आरोप असलेल्या व्यक्तिला मंत्री बनण्याच्या संदर्भातील सल्ला राज्यपालांना देण्यापासून मुख्यमंत्र्यांना घटनात्मक दृष्ट्या कोणीही प्रतिबंध करू शकत नाही.
 - ३) राज्यपाल त्यांचा स्वतःच्या मतानुसार अशा व्यक्तिला मुख्यमंत्री म्हणून नेमू शकतात ज्याची विधान सभेत बहुमत मिळविण्याची शक्यता आहे आणि ते विधानसभा पूर्णपणे स्थापन करण्यापूर्वीच या अधिकाराचा वापर करू शकतात, अशी कृती राज्यपालांचा अप्रामाणिकपणा स्थापित करणार नाही.
 - ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही.
- 5) Which one of the following statements is false ?
- 1) The Constitution does not empower the President to exercise any function in his discretion.
 - 2) The Chief Minister cannot be constitutionally prohibited to give advice under Article — 164 (1) to the Governor in respect of a person, for becoming a Minister, who is charged for serious or heinous offences or offences relating to corruption.
 - 3) The Governor may appoint a person to be the Chief Minister on his own estimation that such person is likely to command a majority in the State Assembly and he can exercise this power even before the Assembly is fully constituted. Such act, itself, would not establish malafide on the part of the Governor.
 - 4) None of the above
- ६) उपराष्ट्रपतींच्या निवडणुकीसाठीच्या निर्वाचक मंडळात यांचा समावेश होतो.
- १) लोकसभेचे सर्व सदस्य
 - २) राज्यांच्या विधानसभेचे सदस्य
 - ३) राज्यसभेचे सर्व सदस्य
 - ४) १ आणि ३ दोन्ही
- 6) The electoral college for the election of the Vice-President comprises of
- 1) All the members of the Lok Sabha
 - 2) Members of State Legislative Assemblies
 - 3) All the members of the Rajya Sabha
 - 4) Both 1 and 3
- ७) संसदेमध्ये अर्थसंकल्प खालील ६ टप्प्यातून जातो. योग्य क्रम लावा.
१. अर्थसंकल्प सादर करणे
 २. विभागीय समित्यांकडून छाननी
 ३. सर्वसाधारण चर्चा
 ४. विनियोजन विधेयकाला मंजूरी
 ५. अनुदानाच्या मागण्यांवर मंजूरी
 ६. वित्त विधेयकाला मंजूरी
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) 2-1-3-5-4-6
 - २) 1-2-3-4-5-6
 - ३) 1-3-2-5-4-6
 - ४) 2-1-5-4-3-6
- 7) The budget goes through the following 6 stages in the Parliament. Arrange in proper order.
1. Presentation of budget
 2. Scrutiny by Departmental Committees
 3. General discussion ,
 4. Passing of Appropriation Bill
 5. Voting on demands for grants
 6. Passing of Finance Bill
- Answer options :**
- 1) 2-1-3-5-4-6
 - 2) 1-2-3-4-5-6
 - 3) 1-3-2-5-4-6
 - 4) 2-1-5-4-3-6

५) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती

१) योग्य जोड्या लावा

A. एस. के. धर आयोग	i. डिसेंबर १९५३
B. फजल अली आयोग	ii. जून १९४८
C. जे. व्ही. पी. समिती	iii. डिसेंबर १९४८

पर्यायी उत्तरे :

१) A-II, B-I, C-III	२) A-III, B-II, C-I	३) A-III, B-I, C-II	४) A-I, B-II, C-III

1) Match the pairs correctly.

A. S. K. Dhar Commission	I. December 1953
B. Fazal Ali Commission	II. June 1948
C. J. V. P. Committee	III. December 1948

Answer options :

1) A-II, B-I, C-III	3) A-III, B-II, C-I	2) A-III, B-I, C-II	4) A-I, B-II, C-III

२) खालील उच्च न्यायालयांचा त्यांच्या स्थापनेपासून चढत्या क्रमाने क्रम लावा.

अ. केरळ	ब. दिल्ली	क. गुवाहाटी	ड. पटना

पर्यायी उत्तरे :

१) क, ड, ब, अ	२) क, ब, अ, ड	३) क, ड, अ, ब	४) ड, क, अ, ब

2) Arrange the following High Courts in the increasing order of their establishment.

A. Kerala	B. Delhi	C. Guwahati	D. Patna

Answer options :

1) C, D, B, A	2) C, B, A, D	3) C, D, A, B	4) D, C, A, B

३) भारतीय संसदीय शासनाची लक्षणे/वैशिष्ट्ये ही आहेत.

- अ. नाममात्र व वास्तविक कार्यकारी अधिकारी यांचे अस्तित्व.
ब. कार्यकारी मंडळाची विधिमंडळास सामूहिक जबाबदारी.
क. पंतप्रधानाचे नेतृत्व.
ड. कनिष्ठ सभागृहाचे विसर्जन
इ. बहुमतधारी पक्षाची सत्ता

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ, ब, क, ड	२) फक्त ब, क, ड, इ	३) फक्त अ, ब	४) वरीलपैकी सर्व

3) The features of Parliamentary Government in India are

- a. Presence of nominal and real executive.
b. Collective responsibility of the executive to the legislature.
c. Leadership of the Prime Minister.
d. Dissolution of lower house.
e. Majority party rule.

Answer options :

1) Only a, b, c, d	2) Only b, c, d, e	3) Only a, b	4) All of the above

- ४) विभागीय परिषदेच्या (Zonal Councils) कार्यासंबंधी खालील विधाने विचारात घ्या.
अ. राज्ये, केंद्रशासित प्रदेश आणि केंद्र यांच्यात सहकार्य आणि समन्वय यास चालना देणे.
ब. राज्यवाद, क्षेत्रवाद, भाषावाद आणि संकुचितवादी तीव्र वृत्ती यांना आळा घालणे.
क. आंतरराज्यीय नद्यांच्या पाण्यासंबंधी राज्या-राज्यामध्ये जे तंटे उद्भवले असतील त्याबाबत चौकशी करणे आणि त्यावर सल्ला देणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान अ, ब बरोबर आहेत
२) विधाने अ, क बरोबर आहेत
३) विधाने अ, ब आणि क बरोबर आहेत
४) केवळ विधान अ बरोबर आहे
- 4) Consider the following statements regarding functions of the Zonal Councils.
A. To promote co-operation and co-ordination between States, Union Territories and the Centre.
B. To help in arresting the growth of acute state consciousness, regionalism, linguism and particularistic trends.
C. Inquiring into and advising upon disputes relating to water of interstate rivers which may have arisen between States.

Answer options :

- 1) Statements A, B are correct
2) Statements A, C are correct
3) Statements A, B and C are correct
4) Only statement A is correct
- ५) १९७६ च्या ४२ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे खालीलपैकी कोणते पाच विषय हे राज्यसूचीतून कमी करून समवर्ती सूचीमध्ये टाकण्यात आले होते?
१) जलसिंचन, सार्वजनिक आरोग्य, वने, वजने व मापे आणि मत्स्य व्यवसाय.
२) शिक्षण, वने, वन्य पशू व पक्षी यांचे संरक्षण, वजने व मापे आणि न्यायव्यवस्थेचे प्रशासन.
३) जलसिंचन व कालवे, शिक्षण, मत्स्य व्यवसाय, वन्य पशू व पक्षी यांचे संरक्षण आणि न्यायव्यवस्थेचे प्रशासन.
४) शिक्षण, आरोग्य, वने, उद्योग आणि टोल्स.
- 5) Which of the following five subjects were transferred by the 42nd amendment of 1976 from the 'State List' to the Concurrent List ?
1) Irrigation, Public Health, Forests, weights and measures and fisheries.
2) Education, Forests, Protection of wild animals and birds, weights and measures, and administration of justice,
3) Irrigation and canals, Education, Fisheries, Protection of wild animals and birds and administration of justice.
4) Education, Health, Forests, Industries and Tolls.
- ६) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे?
१) घटनादुरुस्ती विधेयक संसदेत मांडण्यापूर्वी राष्ट्रपतीची पूर्व अनुमती आवश्यक असते.
२) १९७१ च्या चोविसाव्या घटनादुरुस्ती अधिनियमाद्वारे घटनादुरुस्ती विधेयकास मान्यता देणे राष्ट्रपतींवर बंधनकारक करण्यात आले आहे.
३) १९७१ च्या सव्विसाव्या घटनादुरुस्ती अधिनियमाद्वारे घटनादुरुस्ती विधेयकास मान्यता देणे राष्ट्रपतींवर बंधनकारक करण्यात आले आहे.
४) १९७६ च्या बेचाळिसाव्या घटनादुरुस्ती अधिनियमाद्वारे घटनादुरुस्ती विधेयकास मान्यता देणे राष्ट्रपतींवर बंधनकारक करण्यात आले आहे.

- 6) Which one of the following statements is correct ?
- 1) The previous sanction of the President is required for introducing in Parliament any bill for amendment of the Constitution.
 - 2) The Twenty-Fourth amendment act of 1971 has made it obligatory for the President to give his assent to a bill for amendment of the Constitution.
 - 3) The Twenty-Sixth amendment act of 1971 has made it obligatory for the President to give his assent to a bill for amendment of the Constitution.
 - 4) The Forty-Second amendment act of 1976 has made it obligatory for the President to give his assent to a bill for amendment of the Constitution.

- ७) राज्य लोकसेवा आयोगाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- १) आयोगाच्या अध्यक्षांसाठी कोणतेही पात्रतेचे निकष राज्यघटनेमध्ये सांगितलेले नाहीत.
 - २) सुरुवातीस, आयोगाचे अध्यक्ष व सदस्यांचे निवृत्तीचे वय ६० वर्षे होते ते १९७५ च्या संसदेच्या कायद्याद्वारे वाढवून ६२ वर्षे करण्यात आले आहे.
 - ३) आयोगाच्या एखाद्या सदस्याची त्याच लोकसेवा आयोगात पुन्हा दुसऱ्यांदा सदस्य म्हणून नेमणूक करता येत नाही परंतु त्यास त्याच आयोगात अध्यक्ष म्हणून किंवा अन्य राज्य लोकसेवा आयोगात अध्यक्ष म्हणून नेमता येऊ शकते.
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही.

- 7) Which one of the following statements about "State Public Service Commission" is false ?
- 1) The qualification of the chairman is not specified in the constitution.
 - 2) Initially, the retirement age of the chairman and members was 60 years, it was extended to 62 years by an act of Parliament in 1975.
 - 3) A member cannot be reappointed for the next term in the same Public Service Commission, however he can be appointed as the chairman of that SPSC or chairman of other Public Service Commission.
 - 4) None of the above

- ८) जोड्या लावा - (निवडणूक सुधारणा)

(A) (समिती/आयोग)

a) इंद्रजित गुप्ता समिती

b) व्होरा समिती

c) निवडणूक कायदा सुधारणावर कायदा आयोगाचा अहवाल

d) गोस्वामी समिती

(B) (स्थापना वर्ष)

i) १९९०

ii) १९९३

iii) १९९८

iv) १९९९

v) २००१

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(ii)	(v)	(iii)
2)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
3)	(iii)	(i)	(v)	(ii)
4)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)

8) Match the pairs. (Electoral reforms)

(A) (Committee/Commission)

(B) (Establishment Year)

a) Indrajit Gupta Committee

i) 1990

b) Vohra Committee

ii) 1993

c) Law Commission Report on Reform of Electoral Laws

iii) 1998

d) Goswami Committee

iv) 1999

v) 2001

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(ii)	(v)	(iii)
2)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)
3)	(iii)	(i)	(v)	(ii)
4)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)

9) खालील विधाने विचारात घ्या.

अ. राज्यघटनेची मूलभूत संरचना असलेल्या तरतुदींमध्ये संसद दुरुस्ती करू शकत नाही. अशा आशयाचा निर्णय सर्वोच्च न्यायालयाने गोलकनाथ खटल्यामध्ये (१९६७) दिलेला आहे.

ब. भारतीय राज्यघटनेमध्ये दुरुस्तीचे विधेयक हे प्रथम केवळ लोकसभेमध्येच सादर केले जाऊ शकते.

क. संघराज्यीय स्वरूपाशी निगडित असलेल्या तरतुदींच्या दुरुस्तीसाठी भारतातील सर्व राज्यांच्या विधिमंडळांनी देखील मान्यता देणे आवश्यक असते.

ड. राष्ट्रपती घटनादुरुस्ती विधेयक संसदेच्या पुनर्विचारासाठी एकदा परत पाठवू शकतात.

वरीलपैकी कोणती विधाने/ने बरोबर आहे/त ?

१) फक्त 'अ'

२) फक्त क

३) अ, ब आणि ड

४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

9) Consider the following statements.

A. Parliament cannot amend those provisions which form the basic structure of the Constitution. This was ruled by the Supreme Court in Golak Nath case (1967).

B. An Amendment bill to the Constitution of India can be initiated by an introduction of a bill in the Lok Sabha only.

C. If an Amendment seeks to make changes in the federal character, the Amendment also requires to be ratified by the Legislature of all the States of India.

D. The President can return the Constitutional Amendment bill once for reconsideration of the Parliament.

Which of the statements given above is/are correct ?

1) Only A

2) Only C

3) A, B and D

4) None of the above

१०) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?

१) १९६३ च्या पंधराव्या घटनादुरुस्ती अधिनियमानुसार उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांचे निवृत्तीचे वय ६० वर्षांवरून ६२ वर्षांपर्यंत वाढविण्यात आले.

२) १९७६ च्या एकेचाळीसाव्या घटनादुरुस्ती अधिनियमानुसार राज्य लोकसेवा आयोगांच्या अध्यक्ष आणि सदस्यांचे निवृत्तीचे वय ६० वर्षांवरून ६२ वर्षे करण्यात आले.

३) १९६३ च्या पंधराव्या घटनादुरुस्ती अधिनियमानुसार सर्वोच्च न्यायालयातील न्यायाधीशांचे निवृत्तीचे वय ६२ वर्षांवरून ६५ वर्षांपर्यंत वाढविण्यात आले.

४) वरीलपैकी एकही नाही.

- 10) Which one of the following statements is incorrect ?
- 1) The Fifteenth Amendment Act of 1963 raised the age of retirement of the Judges of the High Courts from 60 to 62 years. :
 - 2) The Forty first Amendment Act of 1976 enhanced the retirement age of the chairman and members of Public Service Commissions of the states from 60 to 62 years.
 - 3) The Fifteenth Amendment Act of 1963 raised the age of retirement of Judges of the Supreme Court from 62 to 65 years.
 - 4) None of the above

११) भारतीय संविधानाच्या अनुसूची आठ मध्ये पुढीलपैकी कोणत्या भाषांचा समावेश करण्यात आला आहे ?

- अ. मणिपुरी ब. नेपाळी क. इंग्रजी
ड. सिंधी इ. उर्दू

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ, ब, क, ड, इ २) अ, ब, ड ३) अ, ब, ड, इ ४) ब, क, इ

12) Which of the following languages are part of Schedule 8 of the Indian Constitution ?

- a. Manipuri b. Nepali c. English
d. Sindhi e. Urdu

Answer options :

- 1) a, b, c, d, e 2) a, b, d 3) a, b, d, e 4) b, c, e

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२४)

- १) अनुसूची I संदर्भात मूळ संविधानातील भारतीय प्रदेशांच्या तरतुदी संदर्भात पुढील विधानांपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत ?
- अ. मूळ भारतीय संविधानात राज्यांचे वर्गीकरण अ, ब, क अशा तीन गटांत करण्यात आले होते.
ब. चौथ्या ड गटात दोन प्रदेशांचा समावेश करण्यात आला होता.
क. ड गटामध्ये जम्मू आणि काश्मीरचा समावेश करण्यात आला होता.

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ, ब, क २) अ, ब ३) अ, क ४) ब, क

1) Which of the following statements about territory of India in original Constitution(Schedule I) are correct ?

- a. In the original Constitution of India, States were divided into three Parts i.e. A, B, C.
b. Fourth D Part included two territories under it.
c. Jammu and Kashmir was included under Part D.

Answer options :

- 1) a, b, c 2) a, b 3) a, c 4) b, c

२) जोड्या लावा

‘अ’ (संविधानाचे भाग)

- अ. भाग - XX
ब. भाग - XVIII
क. भाग - XV
ड. भाग - XI

‘ब’ (विषय)

- i. आणीबाणीच्या संबंधीच्या तरतुदी
ii. घटनादुरुस्ती
iii. निवडणुका
iv. केंद्र व राज्य संबंध

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
1)	iv	ii	iii	i
2)	iii	i	ii	iv
3)	i	ii	iv	iii
4)	ii	i	iii	iv

2) Match the pairs.

'A' (Parts of the Constitution)

A. Part — XX

B. Part — XVIII

C. Part — XV

D. Part — XI

'B' (Subject)

i. Emergency Provisions

ii. Amendment of the Constitution

iii. Elections

iv. Relations between Union and State

Answer options :

	A	B	C	D
1)	iv	ii	iii	i
2)	iii	i	ii	iv
3)	i	ii	iv	iii
4)	ii	i	iii	iv

३) 'भारत हे गणराज्य आहे' म्हणजे

अ. लोकांचे शासन आणि लोकांसाठी शासन.

ब. राज्यप्रमुख म्हणून निर्वाचित राष्ट्रपती असतात.

क. राष्ट्रपती पदासह सर्व पदे सर्व नागरिकांसाठी खुली असतात.

पर्यायी उत्तरे :

१) अ, ब, क

२) अ, ब

३) अ, क

४) ब, क

3) 'India is republic' means

a. Government by the people and for the people.

b. State has a elected President at the head of State.

c. All offices including the office of the President are open to all citizens.

Answer options :

1) a, b, c

2) a, b

3) a, c

4) b, c

४) योग्य कथन/ने ओळखा.

अ. भारतीय राज्यघटनेच्या ७ व्या अनुसूचीमध्ये तीन सूची-केंद्र सूची, राज्य सूची व समवर्ती सूची समाविष्ट आहेत.

ब. अनुच्छेद २४९ नुसार कायदा करण्याचे शेषाधिकार केंद्राकडे देण्यात आले आहेत.

क. ७ व्या अनुसूचीतील तिन्ही सूचींमध्ये सर्वात जास्त बदल ७ व्या आणि ४२ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे करण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

१) कथन अ व क योग्य आहेत

२) कथन अ, ब व क योग्य आहेत

३) कथन अ योग्य आहे

४) कथन क योग्य आहे

- 4) Select the correct statement/s.
- A. The seventh Schedule of the Constitution of India embodies three lists, viz, the Union list, the State list and the Concurrent list.
- B. According to Article 249, the residuary powers of Legislation have been left with the Union.
- C. The largest number of changes in three lists of Seventh Schedule were made by 7th and 42nd Constitutional Amendments.

Answer options :

- 1) Statements A and C are correct 2) Statements A, B and C are correct
- 3) Statement A is correct 4) Statement C is correct

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

- १) खालीलपैकी कोणत्या खंडात जगातील सर्वात अधिक धर्मनिरपेक्ष राज्ये आहेत?
- १) आशिया २) आफ्रिका ३) युरोप ४) दक्षिण अमेरिका
- 1) which of the following continent has the highest number of Secular states in the world ?
- 1) Asia 2) Africa 3) Europe 4) South America

- २) जोड्या लावा.

'अ' (अनुच्छेद क्र.)

- a) अनुच्छेद १२१
b) अनुच्छेद १२०
c) अनुच्छेद ११८
d) अनुच्छेद ११२

'ब' (विषय विवरण)

- i) वार्षिक वित्तीय विवरण
ii) प्रक्रिया/पद्धतीचे नियम
iii) संसदेत वापरावयाची भाषा
iv) संसदेमध्ये चर्चेवरील प्रतिबंध

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
3)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
4)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)

- 2) Match the pairs :

'A' (Article No.)

- a) Article 121
b) Article 120
c) Article 118
d) Article 112

'B' (Subject Matter)

- i) Annual Financial Statement
ii) Rules of Procedure
iii) Language to be used in Parliament
iv) Restriction on discussion in Parliament

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
3)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
4)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)

१) संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२४)

- १) संविधान सभेबाबत योग्य कथन/ने ओळखा.
- अ. कॅबिनेट मिशन योजनेद्वारे निर्माण केलेल्या योजने अंतर्गत नोव्हेंबर १९४६ मध्ये संविधान सभेची स्थापना करण्यात आली.
- ब. प्रत्येक ब्रिटिश प्रांतात वाटप केलेल्या जागा चार मुख्य समुदाय-मुस्लीम, शीख, दलित आणि सर्वसाधारण, यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात विभागल्या जाणार होत्या.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त 'अ' २) फक्त ब ३) अ व ब दोन्ही ४) यापैकी नाही

- 1) Select the correct statement/s about Constituent Assembly.
- A. The Constituent Assembly was constituted in November 1946 under the Scheme formulated by the Cabinet Mission Plan.
- B. Seats allocated to each British Province were to be divided among the four principal communities — Muslim, Sikh, Dalits and General, in proportion to their population.

Answer options :

- 1) Only A 2) Only B 3) Both A and B 4) None of these

- २) संविधान सभेबाबत खालील विधाने विचारात घ्या.
- अ. संविधान सभेने मे १९४९ मध्ये भारताच्या राष्ट्रकुल सदस्यत्वाला मान्यता दिली.
- ब. संविधान सभेने २२ जुलै, १९४७ रोजी राष्ट्रध्वज स्वीकारला.
- क. संविधान सभेने २४ जानेवारी, १९५० रोजी राष्ट्रगीत स्वीकारले.
- ड. संविधान सभेने २४ जानेवारी, १९४९ रोजी भारताचे पहिले राष्ट्रपती म्हणून डॉ. राजेंद्र प्रसाद यांची निवड केली वरीलपैकी अयोग्य कथन ओळखा :

- १) फक्त अ २) फक्त ब ३) फक्त क ४) फक्त ड

- 2) Consider the following statements about Constituent Assembly.
- A. Constituent Assembly ratified India's membership of the Commonwealth in May, 1949.
- B. Constituent Assembly adopted the National Flag on July 22, 1947.
- C. Constituent Assembly adopted the National Anthem on January 24, 1950.
- D. Constituent Assembly elected Dr. Rajendra Prasad as the first President of India on January 24, 1949

Select the incorrect statement from the above :

- 1) Only A 2) Only B 3) Only C 4) Only D

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

- १) खालीलपैकी कोणत्या तरतुदी या संविधान सभेने दि. २६.११.१९४९ रोजी राज्यघटना स्वीकारली त्याच दिवसापासून तात्काळ लागू करण्यात आल्या ?
- a) भारतीय नागरिकत्व
b) नागरिकांचे मूलभूत अधिकार
c) राष्ट्रपतीने शपथ घेणे
d) आणीबाणी विषयक तरतुदी
e) निवडणूक आयोग आणि त्याची कार्ये

पर्यायी उत्तरे :

१) वरील सर्व
२) (a), (b), (d) आणि (e)
३) (a), (b), (c) आणि (d)
४) (a), (c) आणि (e)

- 1) Which of the following provision/s were given immediate effect after adopting the Constitution on 26.11.1949 by the Constituent Assembly ?
- a) Indian Citizenship
b) Fundamental Rights of the Citizen
c) Oath of the President
d) Emergency provisions
e) Election Commission and its functions

Answer Options :

1) All above
2) (a), (b), (d) and (e)
3) (a), (b), (c) and (d)
4) (a), (c) and (e)

- २) खालीलपैकी संविधान सभेच्या कोणत्या समितीचे अध्यक्षपद डॉ. राजेंद्र प्रसाद यांनी भूषविलेले नाही ?
- १) सुकाणी समिती
२) प्रक्रिया विषयक नियम समिती
३) मूलभूत अधिकार उपसमिती
४) वित्तीय व स्टाफ समिती
- 2) Which of the following committee of Constituent Assembly was not chaired by Dr. Rajendra Prasad ?
- 1) Steering Committee
2) Committee on Rules of Procedure
3) Fundamental Rights Sub-committee
4) Finance and Staff Committee
- ३) खालीलपैकी अयोग्य कथन ओळखा.
- १) 'हत्ती' हे संविधान सभेचे चिन्ह म्हणून स्वीकारण्यात आले.
२) बी. एन. राव हे संविधान सभेचे सांविधानिक सल्लागार म्हणून नियुक्त करण्यात आले.
३) एच. व्ही. आर. अय्यंगार हे संविधान सभेमध्ये मुख्य ड्राफ्ट्समॅन होते.
४) प्रेम बिहारी नारायण रायजादा हे भारतीय संविधानाचे सुंदर हस्ताक्षरकार होते.
- 3) Select the incorrect statement from the following :
- 1) Elephant was adopted as the symbol of the Constituent Assembly.
2) B. N. Rau was appointed as constitutional advisor to the constituent Assembly.
3) H. V. R. Iyengar was the chief draftsman of the constitution in the constituent Assembly.
4) Prem Bihari Narain Raizada was the calligrapher of the Indian constitution.

- ४) राष्ट्रीय कंपनी विधी अपील अधिकरण (एन सी एल ए टी) च्या संदर्भात खालील विधानांचा विचार करा.
- a) एन सी एल ए टी हे एन सी एल टी ने दिलेल्या आदेशाविरुद्ध अपीलांच्या सुनावणीसाठी अपीलीय न्यायाधिकरण आहे.
- b) एन सी एल ए टी हे इनसॉल्व्हेंसी अँड बँक्रेप्टसी बोर्ड ऑफ इंडियाने दिलेल्या आदेशाविरुद्ध अपील सुनावणीसाठी अपीलीय न्यायाधिकरण आहे.
- c) एन सी एल ए टी हे भारतीय स्पर्धा आयोगाने (सी सी आय) दिलेल्या आदेशांविरुद्ध अपीलांच्या सुनावणीसाठी अपीलीय न्यायाधिकरण आहे.

दिलेली कोणती विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

- १) (a) विधान योग्य आहे. २) (a), (b) विधाने योग्य आहेत.
- ३) (a), (c) विधाने योग्य आहेत. ४) वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य आहेत.
- 4) Consider the following statements with respect to National Company Law Appellate Tribunal (NCLAT).
- a) NCLAT is the Appellate Tribunal for hearing appeals against the orders passed by NCLT(s).
- b) NCLAT is the Appellate Tribunal for hearing appeals against the orders passed by insolvency and Bankruptcy Board of India.
- c) NCLAT is the Appellate Tribunal for hearing appeal against the orders passed by the Competition Commission of India (CCI).

Which of the given Statement/s is/are correct ?

- 1) (a) Statement is correct 2) (a), (b) Statements are correct
- 3) (a), (c) Statements are correct 4) All of the above Statements are correct

- ५) पुढील घटनात्मक उपाययोजना व त्यांचे अर्थ यांच्या जोड्या जुळवा :

A

B

- a) बंदी प्रत्यक्षीकरण i) कनिष्ठ न्यायालयाला त्याच्या मर्यादेचे उल्लंघन करण्यापासून रोखणे.
- b) परमादेश ii) खटला कनिष्ठ न्यायालयातून काढून वरिष्ठ न्यायालयता हलविणे.
- c) उत्प्रेक्षण iii) आदेश देणे
- d) प्रतिषेध iv) देहोपस्थिती

पर्यायी उत्तरे

(a) (b) (c) (d)

- १) (iv) (iii) (ii) (i)
- २) (i) (iii) (ii) (iv)
- ३) (iv) (iii) (i) (ii)
- ४) (iv) (ii) (iii) (i)

- 5) Match the following constitutional remedies with their meanings :

A

B

- a) Habeas corpus i) Prevent a subordinate court from exceeding its jurisdiction
- b) Mandamus ii) Transfer of a suit from a subordinate court to a superior court
- c) Certiorari iii) We order
- d) Prohibition iv) You may have the body

Answer Options :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (iv) (iii) (ii) (i)
- 2) (i) (iii) (ii) (iv)
- 3) (iv) (iii) (i) (ii)
- 4) (iv) (ii) (iii) (i)

- ६) भारतीय संविधानाच्या कितव्या परिशिष्टात 'राज्य सूची'चा समावेश करण्यात आलेला आहे ?
१) बाराव्या परिशिष्टात २) सातव्या परिशिष्टात ३) पाचव्या परिशिष्टात ४) पहिल्या परिशिष्टात
- 6) Subjects of 'State List' is mentioned in which schedule of the Indian Constitution?
1) Twelfth Schedule 2) Sevent Schedule 3) Fifth Schedule 4) First Schedule
- ७) खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?
a) पंचायत राज व्यवस्थेमुळे ग्रामीण लोकांना स्वतःचा विकास घडवून आणण्याची संधी मिळाली.
b) ग्रामीण नेतृत्वाचा उदय व विकास होण्यास चालना मिळाली.
c) राज्यघटनेतील कलम ४५ अन्वये ग्रामपंचायती स्थापन करून त्यांना स्वराज्याचे घटक म्हणून कार्य करण्याचे अधिकार दिलेले.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (a), (b) आणि (c) ३) (a) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत
- 7) Which of the following statement is **true**?
a) The Panchayat Raj System provided an opportunity for the rural people to develop themselves.
b) The rise and development of rural leadership was accelerated.
c) Article 45 of the Constitution established Gram Panchayats and gave them the right to function as a component of Swarajya.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (c) 3) (a) 4) All options are correct
- ८) 'पंचायती राज' च्या पुढील स्तरात असणाऱ्या 'पंचायत समिती' ला कर्नाटकातअसे म्हणतात.
१) अंचलिक पंचायत २) तालुका विकास मंडळ ३) पंचायत युनियन कौन्सिल ४) क्षेत्र समिती
- 8) 'Panchayat Samiti', as the next tier of 'Panchayati Raj', is called in Karnataka.
1) Anchalik Panchayat 2) Taluka Development Board
3) Panchayat Union Council 4) Kshetra Samiti

- ९) लोकशाही विकेंद्रीकरणासाठी खालीलपैकी कोणते निर्णायक घटक आहेत ?
a. अकराव्या अनुसूचीनुसार पंचायत राज संस्थाना कार्ये, निधी आणि कार्याधिकारी हस्तांतरित करणे.
b. जिल्हा नियोजन समित्यांना बळकट करणे.
c. पंचायत राजच्या तीन स्तरामध्ये कार्यात्मक सीमा आखून देणे.
d. वर पासून खाली अशी नियोजन आणि निर्णय घेण्याची प्रक्रिया.

पर्यायी उत्तरे :

- १) a,b आणि c २) a फक्त ३) b फक्त ४) d फक्त
- 9) Which of the following are crucial factors for democratic decentralization ?
a. Transferring of functions, funds and functionaries as per eleventh schedule to PRIs.
b. Strengthening of District Planning Committees.
c. Functional demarcation between three tiers of Panchayat Raj.
d. Top to bottom process of planning and decision making.

Answer options :

- 1) a,b and c 2) a only 3) b only 4) d only

६) न्यायपालिका

- १) नागरी हक्क संरक्षण कायदा, १९५५ मधील खालीलपैकी कोणते कलम दिवाणी न्यायालयाच्या अधिकार क्षेत्राच्या मर्यादेशी संबंधित आहे?
- १) कलम १२ २) कलम १३ ४) कलम ११ ४) कलम ८
- 1) Which of the following section of Protection of Civil Rights Act, 1955 deals with limitation of jurisdiction of civil court ?
- 1) Section 12 2) Section 13 3) Section 11 4) Section 8
- २) लोकपाल आणि लोकायुक्त कायदा, २०१३ च्या कलम ६३ नुसार, प्रत्येक राज्यासाठी म्हणून ओळखली जाणारी संस्था स्थापन करण्याची तरतूद आहे.
- १) लोकपाल २) प्रशासकीय अधिकारी
३) लाचलुचपत प्रतिबंधक अधिकारी ४) लोकायुक्त
- 2) As per section 63 of the Lokpal and Lokayukta Act, 2013, there is a provision for every state to establish a body to be known as the
- 1) Lokpal 2) Administrative officer
3) Anti-corruption officer 4) Lokayukta
- ३) खालीलपैकी कोणते कलम (अनुच्छेद) सर्वोच्च न्यायालयाला भारतातील कोणत्याही न्यायाधिकरणाने दिलेल्या कोणत्याही निर्णयावर किंवा आदेशावर विशेष विनंती अपील दाखल करण्याचा अधिकार देते?
- १) Art. ३२ २) Art. २२७ ३) Art. १३६ ४) Art. १४८
- 3) Which of the following Article of constitution empowers the supreme court to grant special leave to appeal from any judgment, or order passed by any tribunal in India ?
- 1) Art. 32 2) Art. 227 3) Art. 136 4) Art. 148
- ४) या प्रकरणात सर्वोच्च न्यायालयाने शिक्षणाच्या मूलभूत अधिकाराची अंमलबजावणी करण्यासाठी सर्वसमधील रोजगारावर बंदी घालण्याचे निर्देश सरकारला दिले आहेत.
- १) गौरव जैन वि. भारतीय संघ २) बचपन बचाओ आंदोलन वि. भारतीय संघ
३) शिला बारसे वि. भारतीय संघ ४) अरुणा रॉय वि. भारतीय संघ
- 4) In the case the supreme court directed the Government to prohibit the employment in circus in order to implement fundamental right to education.
- 1) Gaurav Jain V. Union of India 2) Bachpan Bachao Andolan V. Union of India
3) Sheela Barse V. Union of India 4) Aruna Roy V. Union of India
- ५) अंदमान आणि निकोबार बेटे पुढीलपैकी कोणत्या उच्च न्यायालयाच्या प्रादेशिक अधिकारक्षेत्रात येतात ?
- १) दिल्ली २) केरळ ३) मद्रास ४) कलकत्ता
- 5) Andaman and Nicobar Islands come under territorial jurisdiction of which High Court?
- 1) Delhi 2) Kerala 3) Madras 4) Calcutta
- ६) भारतीय संविधानात सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश नियुक्त होण्यासाठी किमान वयोमर्यादा किती सांगण्यात आली आहे?
- १) २५ वर्षे २) ३० वर्षे
३) ३५ वर्षे ४) कोणतीही किमान वयोमर्यादा देण्यात आलेली नाही

- 6) What is the minimum age prescribed by the Constitution of India for appointment as a Judge of the Supreme Court ?
- 1) 25 years
2) 30 years
3) 35 years
4) No minimum age is prescribed
- 7) 'लोक न्यायालया' संबंधी खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?
- १) १९८७ च्या कायदानुसार लोक न्यायालयाने दिलेला निवाडा (निर्णय) हा दिवाणी न्यायालयाचा आदेश मानला जातो आणि तो अंतिम असतो व सर्व पक्षकारांसाठी बंधनकारक असतो.
- २) लोक न्यायालयात प्रकरण दाखल केल्यावर कोणतीही कोर्ट फी भरावी लागत नाही परंतु जर न्यायालयात प्रलंबित असलेले प्रकरण लोक न्यायालयाकडे पाठविले गेल्यास आणि त्यानंतर निकाली निघाल्यास न्यायालयात भरलेली कोर्ट फी मात्र पक्षकारांना परत केली जात नाही.
- ३) कोणत्याही कायदानुसार समझोता व करता येणाऱ्या गुन्ह्यांच्या संदर्भात लोक न्यायालयाचे अधिकार क्षेत्र असणार नाही.
- ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 7) Which one of the following statements about 'Lok Adalat' is not correct ?
- 1) Under the Act of 1987, the award (decision) made by the Lok Adalat is decree of a Civil Court and is final and binding on all parties.
- 2) There is no Court fee payable when a matter is filed in a Lok Adalat. If a matter pending in the Court of law is referred to the Lok Adalat and is settled subsequently, the Court fee paid in the Court is not refunded back to the parties.
- 3) Lok Adalat shall have no jurisdiction in respect of matters relating to an offence not compoundable under any law.
- 4) None of the above
- ८) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- १) 'धार आयोगाने' भाषिक प्रदेशाची मागणी ही निरुपयोगी आणि निराधार असल्याचे घोषित केले.
- २) 'जेव्हीपी समितीने' मुंबई महाराष्ट्रापासून वेगळी ठेवण्याचा प्रस्ताव मांडला.
- ३) काँग्रेस कार्यकारिणीने 'त्रि-राज्य' योजना आणली.
- ४) १९५५ मध्ये सेनापती बापट यांच्या नेतृत्वाखाली संयुक्त महाराष्ट्र समितीची स्थापना करण्यात आली.
- 8) Which one of the following statement is incorrect ?
- 1) 'Dhar Commission' declared that the demand for linguistic region is useless and baseless.
- 2) The 'JVP Committee' proposed to keep Mumbai separate from Maharashtra.
- 3) The Congress Working Committee introduced 'Tri-state' Scheme.
- 4) In 1955 under the leadership of Senapati Bapat Samyukta Maharashtra Samiti was formed.
- ९) राज्यसूचीमध्ये समाविष्ट असलेल्या विषयाबाबत संसदेला अधिकार आहे. खालीलपैकी कोणता कायदा संसदेने दोन किंवा अधिक घटक राज्यांच्या संमतीशिवाय मंजूर केलेला आहे ?
- १) बक्षिस स्पर्धा कायदा, १९५५
२) नागरी जमीन (मर्यादा आणि नियंत्रण) कायदा, १९७६
३) अपहरण विरोधी कायदा, १९८२
४) जल (संवर्धन आणि प्रदूषण नियंत्रण) कायदा, १९७४

- 9) Parliament shall have the power to legislate with respect to any matter included in the State List. Which one of the following acts passed by the Parliament was NOT enacted with the consent of two or more states ?
- 1) Prize Competition Act, 1955 2) Urban Land (Ceiling and Regulation) Act, 1976
3) Anti Hijacking Act, 1982 4) Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974
- १०) खालीलपैकी कोणती शिफारस राजमन्त्रार समितीने केलेली नाही ?
- १) आंतर-राज्य परिषदेची स्थापना करण्यात यावी.
२) वित्त आयोग ही कायमस्वरूपी संस्था करण्यात यावी.
३) अखिल भारतीय सेवा रद्द करण्यात याव्यात.
४) राज्यसभेला लोकसभे एवढे समान अधिकार देण्यात यावे.
- 10) Which of the following recommendation is not recommended by Rajmannar Committee ?
- 1) An Inter-State Council should be setup
2) Finance Commission should be made a permanent body
3) All India Services should be abolished
4) Rajya Sabha should have equal powers as with the Lok Sabha
- ११) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- १) वैधानिक अधिकारांच्या (Legislative Powers) विभागणीपेक्षा कार्यकारी अधिकारांची केंद्र व राज्यांतील विभागणी अधिक गुंतागुंतीची आहे.
२) हिंदी भाषेच्या विकासाची खात्री करण्यासाठी केंद्र शासनास राज्य सरकारांना निर्देश देण्याचे अधिकार आहेत.
३) वैधानिक अधिकारांबाबत केंद्र आणि राज्य यांनी एकमेकांच्या संमतीने एकमेकांच्या निवडक (Executive) अधिकार क्षेत्रावर अतिक्रमण करणे योग्य नाही परंतु हेच कार्यकारी अधिकारांबाबत शक्य आहे.
४) वरीलपैकी एकही नाही.
- 11) Which one of the following statements is incorrect ?
- 1) The distribution of Executive Powers between the Union and the States is somewhat more complicated than that of the legislative powers.
2) The Union has the power to give directions to the State Governments to ensure the development of the Hindi language.
3) As regards the Legislative powers, it is not competent for the Union and a state to encroach upon each other's exclusive jurisdiction by mutual consent, but this is possible as regards Executive powers.
4) None of the above
- १२) खालीलपैकी कोणते वैशिष्ट्य भारतीय संघराज्य आणि अमेरिकन संघराज्य या दोघांसाठी समान आहे ?
- १) संविधानाचा अर्थ लावण्यासाठी फेडरल सर्वोच्च न्यायालय २) दुहेरी न्यायव्यवस्था
३) अविनाशी राज्यांचा अविनाशी संघ ४) एकात्मिक निवडणूक यंत्रणा
- 12) Which of the following is a feature common to both the Indian Federation and the American Federation ?
- 1) A Federal Supreme court to interpret the Constitution
2) Dual judiciary
3) An indestructible Union of indestructible states
4) Integrated Election Machinery

- १३) विभागीय परिषदांची उद्दिष्ट्ये किंवा कार्ये पुढीलप्रमाणे :
- राज्यांच्या मर्यादित साधनसामुग्रीचा अधिक योग्यरीत्या वापर होण्याबद्दल खात्री करणे.
 - राज्यवाद, प्रादेशिकवाद, भाषावाद आणि संकुचितवादी तीव्र वृत्ती यांना आळा घालण्यास सहाय्य करणे.
 - विविध राज्यांनी मंजूर केलेल्या कायद्यांमध्ये परस्परांशी संघर्ष येऊ नये याची खात्री करणे.
 - देशात भावनिक ऐक्य साध्य करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b) आणि (c) २) (b) आणि (d) ३) (a), (c) आणि (d) ४) वरील सर्व

- 13) The objectives or functions of the Zonal Councils are

- to ensure better utilisation of the limited resources of the states.
- to help in arresting the growth of acute state consciousness, regionalism, Tinguisin 'and particularistic trends.
- to ensure that the laws passed by various states do not conflict with each other.
- to achieve an emotional integration of the country.

Answer Options :

- 1) (a), (b) and (c) 2) (b) and (d) 3) (a), (c) and (d) 4) All above

- १४) खालील विधाने विचारात घ्या.

- अनुच्छेद-३६१ अनुसार राज्यपाल आपल्या पदाच्या अधिकारांच्या वापराबद्दल आणि कर्तव्यांच्या पालनाबद्दल केलेल्या कृतीबद्दल कोणत्याही न्यायालयास उत्तरदायी असणार नाही.
- राज्यपाल आपल्या पदावर जोपर्यंत आहे तोपर्यंत त्यांच्या विरुद्ध कोणत्याही स्वरूपाची फौजदारी कार्यवाही करता येणार नाही अथवा चालू ठेवता येणार नाही.
- राष्ट्रपती पद हे कार्यात्मकतेपेक्षा अधिक समारंभात्मक आहे परंतु राज्यपालपद हे समारंभात्मक त्याचप्रमाणे कार्यात्मक देखील आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त?

- १) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a), (b) आणि (c) ४) केवळ (c)

- 14) Consider the following statements :

- Under Article-361, a Governor is not answerable to any court for the performance of the power and duties of his office.
- Nocriminal proceedings can be instituted or continued in any form as long as a person holds the office of the Governor.
- The office of the President is more ceremonial than functional, but the Governor's office is ceremonial as well as functional.

Which of the statements given above is/are correct ?

- 1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a), (b) and (c) 4) Only (c)

- १५) भारतीय राज्यघटनेची खालीलपैकी कोणती रूढी-परंपरा समजली जाऊ शकत नाही ?

- संसदेच्या लोकलेखा समितीचा अध्यक्ष हा विरोधी पक्षातील असावा.
- जर लोकसभेचा सभापती हा सत्तारूढ पक्षाचा असेल तर उप-सभापती हा विरोधी पक्षाचा असावा.
- जर राष्ट्रपतीचे पद रिकामे झाले असेल आणि उपराष्ट्रपती हे देखील उपलब्ध नसतील तर भारताच्या मुख्य न्यायाधीशाच्या अनुपस्थितीमध्ये सर्वोच्च न्यायालयाचा कोणताही न्यायाधीश राष्ट्रपती पदाची कर्तव्ये पार पाडतील.
- वरीलपैकी कोणतीही नाही.

- 15) Which one of the following may NOT be treated as conventions of the Indian Constitution ?
- 1) The Chairman of Public Accounts Committee of the Parliament should belong to a party in the opposition.
 - 2) If the Speaker of Lok Sabha belongs to the ruling party, the Deputy Speaker should belong to a party in the opposition.
 - 3) In case the office of the president is vacant and the vice president is not available and in the absence of Chief Justice of India, any judge of the Supreme Court shall perform the duties of the president.
 - 4) None of the above
- १६) भारताच्या राष्ट्रपतीवरील महाभियोगाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- १) राष्ट्रपतीने राज्यघटनेचा भंग (violation of the constitution) केल्यास महाभियोग प्रक्रियेद्वारा त्यांना पदावरून दूर करता येऊ शकते, मात्र 'राज्यघटनेचा भंग' म्हणजे काय याची व्याख्या राज्यघटनेने केलेली नाही.
 - २) महाभियोगाच्या कार्यकाळात राष्ट्रपतीस निलंबित ठेवण्याची तरतूद नाही.
 - ३) संसदेच्या सर्व सभासदांना राष्ट्रपतीच्या निवडीमध्ये आणि महाभियोगामध्ये सहभागी होण्याचा अधिकार आहे.
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही.
- 16) Which one of the following statements regarding impeachment of President of India is false ?
- 1) The president can be removed from office by a process of impeachment for 'violation of the constitution, the term' violation of the constitution has not been defined by the constitution.
 - 2) There is no provision for keeping the president under suspension during the period of impeachment.
 - 3) All members of the parliament have the right to participate in the election and impeachment of the president.
 - 4) None of the above

७) राज्य सरकार आणि प्रशासन – कार्यकारी, विधिमंडळ

- १) खालीलपैकी कोणता राज्यपालांचा स्वेच्छाधिन अधिकार नाही ?
- १) राज्यामध्ये राष्ट्रपती शासन लागू करण्याची शिफारस करणे.
 - २) अध्यादेश काढणे
 - ३) विधेयक राष्ट्रपतीच्या विचारार्थ राखून ठेवणे
 - ४) राज्याच्या प्रशासकीय आणि कायदेविषयक बाबींमध्ये मुख्यमंत्र्यांकडून माहिती मागविणे.
- 1) Which one of the following is not a discretionary power of the Governor ?
- 1) Recommendation for the imposition of the President's rule in the State
 - 2) To promulgate ordinances
 - 3) Reservation of a bill for the consideration of the President
 - 4) Seeking information from the Chief Minister with regard to the administrative and legislative matters of the State

२) जोड्या जुळवा :

अनुच्छेद

अ. १६३

ब. १६४

क. १६६

ड. १६७

तरतूद

i. मुख्यमंत्र्याची कर्तव्ये

ii. राज्यपालास साहाय्य करण्यासाठी आणि सल्ला देण्यासाठी मंत्रिमंडळ

iii. मंत्र्यांबाबत इतर तरतुदी

iv. राज्य सरकारचे कामकाज चालविणे.

	अ	ब	क	ड
1)	I	II	III	IV
2)	II	III	IV	I
3)	III	IV	I	II
4)	I	IV	II	III

2) Match the pairs :

Article

A. 168

B. 164

C. 166

D. 167

Provision

I. Duties of Chief Minister

II. Council of Ministers to aid and advise Governor

III. Other provisions as to Ministers

IV. Conduct of business of the State Government

Answer options :

	A	B	C	D
1)	I	II	III	IV
2)	II	III	IV	I
3)	III	IV	I	II
4)	I	IV	II	III

३) खालीलपैकी कोणते इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचे फायदे आहेत ?

अ. छपाईची किंमत कमी करते

ब. कागदाचे प्रमाण कमी करते

क. पारंपरिक पद्धतीपेक्षा मोजणी प्रक्रिया जलद असते

ड. मशीनवरील अवलंबित्व कमी करते

इ. मतदान टक्केवारीत वाढ करते.

फ. मतदान टक्केवारीत वाढ करते

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ, ब, क, इ

२) फक्त ब, ड, इ

३) फक्त क, ड, अ

४) फक्त अ, ब, क

3) Which of the following are the advantages of Electronic Voting Machines ?

A. Reduces cost of printing

B. Reduces quantity of paper

C. Counting process faster than traditional method

D. Reduces dependency on machines

E. Enhances voting percentage

Answer options :

1) Only A, B, C, E

2) Only B, D, E

3) Only C, D, A

4) Only A, B, C

- ४) योग्य कथन/ने ओळखा.
अ. राष्ट्रपतींच्या महाभियोगामध्ये संसदेच्या कोणत्याही सभागृहाचे नामनिर्देशित/नियुक्त सदस्य सहभागी होऊ शकतात.
ब. राष्ट्रपतींच्या महाभियोगामध्ये राज्यांच्या विधानसभांचे निर्वाचित सदस्य सहभागी होऊ शकत नाही.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ २) फक्त ब ३) अ व ब दोन्ही ४) यापैकी नाही

- 4) Select the correct statement/s.

- A) The nominated members of either House of Parliament can participate in the impeachment of the President.
B) The elected members of the Legislative Assemblies of States do not participate in the impeachment of the President.

Answer options :

- 1) Only A 2) Only B 3) Both A and B 4) None of these

- ५) भारतातील उपराष्ट्रपती संदर्भात पुढील विधानांपैकी कोणती विधाने चुकीची आहेत ?

- अ. ते लोकसभेची निवडणूक लढवण्यासाठी पात्र हवेत.
ब. त्यांची बडतर्फी लोकसभा आणि राज्यसभेतील सदस्यांच्या बहुमताने पारित ठरावाद्वारे करण्यात येते.
क. ते कितीदा पुनर्निवडणूक लढवण्यास पात्र असतात.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त 'अ' २) 'अ' आणि 'ब' ३) 'अ', 'ब' आणि 'क' ४) वरीलपैकी नाही

- 5) Which of the following statements are incorrect about Vice-President of India ?

- a. He must be qualified for election to House of People.
b. He maybe removed by a resolution passed by a majority of members of Council of States and House of the People.
c. He is eligible for re-election any number of times.

Answer options :

- 1) a, b, c 2) a, b 3) b, c 4) a, c

- ६) खालीलपैकी योग्य कथन/ने ओळखा.

- a) जिल्हा निवडणूक अधिकारी हे मतदान केंद्राध्यक्ष व मतदान अधिकारी यांची नियुक्ती करतात.
b) केंद्रशासित प्रदेशाच्या बाबतीत रिटर्निंग (निवडणूक) अधिकारी हे मतदान केंद्राध्यक्ष व मतदान अधिकारी यांची नियुक्ती करतात.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त कथन (a) २) फक्त कथन (b)
३) दोन्ही कथने (a) व (b) बरोबर आहेत ४) यापैकी नाही

- 6) Select the correct statement/s from the following -

- a) The District Election Officer appoints the Presiding Officers and Polling Officers.
b) In the case of Union Territories, Returning Officers appoints the Presiding Officers and Polling Officers.

Answer Options :

- 1) Only statement (a) 2) Only statement (b)
3) Both the statements (a) and (b) are correct 4) None of these

- ७) प्रत्येक 'क' वर्ग नगरपालिकेला आवश्यक असतील अशा विषय समिती नेमता येतील परंतु अशा समितीत सदस्य संख्या.....
- १) सहा पेक्षा अधिक असणार नाहीत
२) पाच पेक्षा अधिक असणार नाहीत
३) दहा पेक्षा अधिक असणार नाहीत
४) आठ पेक्षा अधिक असणार नाहीत
- 7) Class 'c' Municipal Council may appoint such subject committees as it may deem necessary provided that such committee shall consist of
- 1) Not more than six members
2) Not more than five members
3) Not more than ten members
4) Not more than eight members

- ८) महाराष्ट्रातील महानगरपालिकेसंबंधी खालील विधाने विचारात घ्या :
- a) नामनिर्देशित सदस्य हा सभागृहाच्या नेतेपदी नियुक्त केला जाऊ शकत नाही.
b) कोणताही सदस्य (निर्वाचित अथवा नामनिर्देशित) सभागृहाच्या नेतेपदी नियुक्त केला जाऊ शकतो.
c) महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ अंतर्गत महानगरपालिका आयुक्त हा प्रथमतः एका वेळी राज्यशासन ठरविलेला त्याप्रमाणे दोन वर्षांपेक्षा जास्त नसेल इतक्या कालावधीसाठी पद धारण करतो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान (a) बरोबर आहे.
२) विधान (b) बरोबर आहे.
३) विधान (c) बरोबर आहे.
४) विधाने (a) आणि (c) बरोबर आहेत.
- 8) Consider the following statements about Municipal Corporations in Maharashtra :
- a) Nominated councillor cannot be appointed as leader of the House.
b) Any (Elected or Nominated) councillor can be appointed as Leader of the House.
c) Under the Maharashtra Municipal Corporation Act, 1949, the Municipal Commissioner shall in the first instance hold office for such period not exceeding two years as the state govt. may fix.

Answer Options :

- 1) Statement (a) is correct
2) Statement (b) is correct
3) Statement (c) is correct
4) Statements (a) and (c) are correct
- ९) खालील विधाने विचारात घ्या :
- a) राज्यघटनेच्या अनुच्छेद- २४३ P(e) नुसार प्रत्येक कटकमंडळ हे नगरपालिका समजली पाहिजे.
b) कटक मंडळास चल आणि अचल अशी दोन्हीही संपत्ती मिळविण्याचा व बाळगण्याचा अधिकार नाही.
c) केंद्र सरकार राज्य सरकारबरोबर सल्लामसलत न करता कटक मंडळाच्या भौगोलिक सीमेमध्ये बदल करू शकते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) केवळ (a)
२) (a) आणि (b)
३) (b) आणि (c)
४) वरीलपैकी एकही नाही
- 9) Consider the following statements :
- a) Every Cantonment Board shall be deemed to be a municipality under clause (e) of Article 243 P of the Constitution.
b) Cantonment Board have no power to acquire and hold property both movable and immovable.
c) The Central government may, without consulting the state government alter the territorial limits of cantonment.

Which the statements given above is/are correct ?

- 1) (a) only
2) (a) and (b)
3) (b) and (c)
4) None of the above

१०) 'वर्ग-II छावणी क्षेत्र पालिके'संबंधी खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?

- १) जनतेद्वारा नऊ सदस्य या पालिकेत निवडले जातात.
- २) भारताच्या राष्ट्रपतीद्वारे या पालिकेत तीन लष्करी अधिकारी सदस्य म्हणून नामनिर्देशित केले जातात.
- ३) खासदार अथवा विधानसभा सदस्य या पालिकेच्या सभांना हजर राहू शकत नाही.
- ४) वरीलपैकी एकही नाही.

10) Which one of the following statements about 'Category-II Cantonment Boards' is correct ?

- 1) There are nine members elected by the people.
- 2) There are three military officers nominated as members by the President of India.
- 3) The member of Parliament and member of Legislative Assembly cannot attend the meetings of board.
- 4) None of the above

११) जोड्या जुळवा.

(नगरपालिकांच्या संदर्भात)

अनुच्छेद

- a) 243-R
- b) 243-T
- c) 243-V
- d) 243-ZA

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
2)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
4)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

11) Match the pairs :

(With respect of Municipalities)

Article

- a) 243-R
- b) 243-T
- c) 243-V
- d) 243-ZA

Provision

- i) Disqualifications for membership
- ii) Elections to the Municipalities
- iii) Reservation of seats
- iv) Composition of Municipalities

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
2)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
4)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

८) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती

- १) १९९२ च्या ७४ व्या घटनादुरुस्ती अधिनियमाच्या वैशिष्ट्यांबाबत खालील विधाने विचारात घ्या.
- अ. जिल्ह्यातील पंचायत आणि नगरपालिकांचे निर्वाचित सदस्य त्यांच्यामधून 'जिल्हा नियोजन समितीचे' चार-पंचमांश सदस्यांची निवड करतील असे या कायद्यात म्हटले आहे.
- ब. महानगर क्षेत्रातील नगरपालिकांचे निर्वाचित सदस्य आणि पंचायतींचे अध्यक्ष त्यांच्यामधून 'महानगर नियोजन समितीतील' तीन-चतुर्थांश सदस्य निवडतील असे या कायद्यात म्हटले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधाने अ बरोबर २) विधाने ब बरोबर ३) दोन्ही विधाने चूकीची ४) दोन्हीही विधाने बरोबर

- 1) Consider the following statements about the features of 74th Amendment Act of 1992.
- A. The Act lays down that four-fifths of the members of a 'District Planning Committee' should be elected by the elected members of the district panchayat and municipalities in the district from amongst themselves.
- B. The Act lays down that three-fourth of the members of a 'Metropolitan Planning Committee' should be elected by the elected members of the municipalities and chairpersons of the panchayats in the metropolitan area from amongst themselves.

Answer options :

- 1) Statement 'A' is correct 2) Statement 'B' is correct
3) Both the statements are false 4) Both the statements are correct

- २) जोड्या जुळवा :

अनुच्छेद

अ. २४३ ZE

ब. २४३ ZD

क. २४३ - Q

ड. २४३- ZA

तरतूद

i. नगरपालिकांचे गठन

ii. नगरपालिकांच्या निवडणूका

iii. जिल्हा नियोजनासाठी समिती

iv. महानगर नियोजनासाठी समिती

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
1)	I	IV	II	III
2)	IV	III	II	I
3)	IV	III	I	II
4)	I	II	III	IV

- 2) Match the pairs :

Article

A. 243 ZE

B. 243 ZD

C. 243 Q

D. 243 ZA

Provision

I. Constitution of municipalities

II. Elections to the municipalities

III. Committee for district planning

IV. Committee for metropolitan planning

Answer options :

	A	B	C	D
1)	I	IV	II	III
2)	IV	III	II	I
3)	IV	III	I	II
4)	I	II	III	IV

- ३) खालीलपैकी अयोग्य विधान ओळखा.
- १) राज्यातील पंचायती व नगरपालिकांच्या निवडणुका राज्य निवडणूक आयोग घेत असते.
 - २) १९८८ च्या ६१ व्या घटनादुरुस्ती कायद्याने मतदानाचे वय २१ वरून १८ वर्षे करण्यात आले.
 - ३) १९९१ मध्ये निवडणूक आयोगाने पहिल्यांदा प्रभावीपूर्ण आदर्श आचारसंहितेचा उपयोग केला.
 - ४) एल. चंद्रकुमार विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिया (१९९७) मध्ये अनुच्छेद ३३२ B चे पोटकलम 3 (d) हे असंविधानिक घोषित करण्यात आले.
- 3) Select the incorrect statement from the following.
- 1) State Election Commission deals with elections to the Panchayats and Municipalities in the State.
 - 2) 61st Amendment Act 1988 has reduced the voting age from 21 to 18 years.
 - 3) The Election Commission first effectively put to use the model code of conduct in 1991.
 - 4) In L. Chandrakumar Vs Union of India (1997), Clause 3 (d) of Article 332 B was declared as unconstitutional.
- ४) 'राज्य निवडणूक आयुक्ता'बाबत खालील विधाने विचारात घ्या :
- a) भारतीय राज्य घटनेच्या अनुच्छेद - २४३K अन्वये राज्य निवडणूक आयुक्तांची नियुक्ती केली जाते.
 - b) राज्य निवडणूक आयुक्त पदावर अशा व्यक्तीची नेमणूक केली जाईल जो अतिरिक्त मुख्य सचिव म्हणून कार्यरत आहे किंवा कार्यरत होता त्यापेक्षा खालच्या स्तरावरील स्थानावर नव्हता.
 - c) राज्य निवडणूक आयुक्त हे आपल्या पदावर तीन वर्षांपेक्षा जास्त काळ राहणार नाहीत आणि त्यांची पुन्हा त्याच पदावर नियुक्ती होण्यास ते पात्र असणार नाहीत.
 - d) श्री. यु पी एस मदान हे महाराष्ट्राचे ७ वे राज्य निवडणूक आयुक्त आहेत.
- वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?
- १) केवळ (a) २) (b), (c) आणि (d) ३) (a) आणि (b) ४) केवळ (d)
- 4) Consider the following statements about 'State Election Commissioner' (SEC) :
- a) The SEC is appointed under Article-243K of the Constitution of India.
 - b) The SEC shall be appointed from amongst persons who are holding or have been held a post not lower rank than that of a additional Chief Secretary
 - c) The SEC shall hold office for a term not exceeding three years and shall not be eligible for re-appointment.
- a) Shri, UPS Madan is 7th SEC of Maharashtra.
- Which of the statement given above is/are correct ?
- 1) (a) only 2) (b), (c) and (d) 3) (a) and (b) 4) (d) only
- ५) महाराष्ट्राच्या विधिमंडळ समिती पद्धतीबाबत खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?
- १) लोकलेखा समिती : या समितीचे सदस्य जोपर्यंत नवी समिती स्थापन केली जात नाही तोपर्यंत पदावर राहू शकतात.
 - २) अंदाज समिती : या समितीचे सर्व सदस्य हे फक्त विधानसभेतील सदस्य असतात.
 - ३) सार्वजनिक उपक्रम समिती : या समितीचे सदस्य हे विधिमंडळाच्या दोन्ही सभागृहातील सदस्य असतात.
 - ४) नियम समिती : विधानसभेचे सभापती हे या समितीचे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात.

- 5) Which one of the following statements about Legislative Committee system of Maharashtra is not correct ?
- 1) Public Accounts Committee : The members of this committee shall hold office until a new committee is constituted.
 - 2) Estimate Committee : All members of this committee are from Assembly only.
 - 3) Committee on Public undertakings : The members of this committee are from both the houses of legislature.
 - 4) Rules Committee : The Speaker of Assembly is the ex-officio chairman of this committee.
- ६) 'पुंछी आयोगाच्या' शिफारशीनुसार जेव्हा विधानसभेत कोणत्याच पक्षाला स्पष्ट बहुमत नसेल (Hung Assembly) तेव्हा राज्यपालांनी मुख्यमंत्र्याची नेमणूक करताना कोणत्या प्राधान्यक्रमाचा अवलंब करावा ?
- a) सर्वात मोठ्या राजकीय पक्षाच्या नेत्यास आमंत्रित करावे ज्याने इतरांच्या पाठिंब्यावर बहुमताचा दावा केला आहे.
 - b) निवडणूकपूर्व आघाडीच्या नेत्यास आमंत्रित करावे ज्याने सर्वाधिक सदस्य-जागा (seats) असल्याचा दावा केला आहे.
 - c) निवडणुकीनंतर झालेल्या, शासन स्थापन करू इच्छिणाऱ्या आघाडीस अपक्षांसह काहींचा बाहेरून पाठिंबा राहणार असल्याचा दावा करणाऱ्या नेत्यास आमंत्रित करावे.
 - d) निवडणुकीनंतर झालेल्या, शासनात सामील होणाऱ्या राजकीय पक्षाच्या आघाडीच्या नेत्यास आमंत्रित करावे.
- योग्य प्राधान्यक्रम :**
- १) (a), (b), (d), (c) २) (b), (a), (d), (c) ३) (a), (b), (c), (d) ४) (c), (d), (b), (a)
- 6) As per the recommendation of 'Punchhi Commission' which "order of precedence" must be followed by the Governor while appointing the Chief Minister in the event of a hung assembly ?
- a) To call the leader of the single largest party claiming majority with the support of others.
 - b) To call the leader of the pre-poll alliance commanding largest number of seats.
 - c) To call the leader of the post-electoral alliance with some parties joining the government and others, including the independents, supporting from outside.
 - d) To call the leader of the post-electoral coalition with parties joining the government.
- The correct order of precedence is :
- 1) (a), (b), (d), (c) 2) (b), (a), (d), (c) 3) (a), (b), (c), (d) 4) (c), (d), (b), (a)
- ७) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- १) जर विधान सभेने मंजूर केलेले सामान्य विधेयक (ordinary bill) विधान परिषदेने फेटाळले अथवा तीन महिन्यात मंजूरही केले नाही तर विधान सभा पुन्हा ते विधेयक मंजूर करून विधान परिषदेकडे पाठविले.
 - २) दुसऱ्या प्रसंगात जर तेच विधेयक पुन्हा विधान परिषदेने फेटाळले अथवा १४ दिवसांच्या आत मंजूर केले नाही तर ते विधेयक दोन्ही सभागृहांनी मंजूर केले आहे असे समजले जाते.
 - ३) जर विधान परिषदेने मंजूर केलेले विधेयक विधान सभेकडे मंजुरीसाठी पाठविले आणि ते विधान सभेने फेटाळले तर त्या विधेयकाचा तेथेच अंत होतो.
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही
- 7) Which one of the following statements is incorrect ?
- 1) If a ordinary bill is passed by the Legislative Assembly and the Legislative Council rejects the bill or does not pass the bill within 3 months, the Legislative Assembly may again pass the bill and transmit it to the council again.
 - 2) If on the second occasion, the council again rejects the bill or does not pass it within 14 days, the bill shall be deemed to have been passed by both houses.
 - 3) If a bill passed by the legislative council and transmitted to the Assembly and rejected by the Assembly, there is an end to the bill.
 - 4) None of the above

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

१) जोड्या लावा.

(कलमे)

(तरतुदी)

- a) कलम २१०
b) कलम २११
c) कलम २१२
d) कलम २०८

- i) विधिमंडळातील चर्चेवर निर्बंध
ii) विधिमंडळातील वापरण्याची भाषा
iii) न्यायालयांनी विधिमंडळाच्या कामकाजाबाबत चौकशी न करणे
iv) कार्यपद्धतीचे विषय

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (iv) (i) (iii) (ii)
2) (iv) (iii) (i) (ii)
3) (ii) (iii) (i) (iv)
4) (iii) (i) (iii) (iv)

1) Match the following pairs.

(Articles)

(Provisions)

- a) Article 210
b) Article 211
c) Article 212
d) Article 208

- i) Restriction on discussion in legislature
ii) Language to be used in legislature
iii) Court not to inquire into proceedings of the legislature
iv) Rule of procedure

Answer Options :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (iv) (i) (iii) (ii)
2) (iv) (iii) (i) (ii)
3) (ii) (iii) (i) (iv)
4) (iii) (i) (iii) (iv)

२) संसदेने प्रजासत्ताक भारताच्या अकराव्या वर्षात पारित केलेला बॉम्बे पुनर्रचना कायदा १९६०, हा कायदा १९६० या वर्षाचा कायदा क्रमांक होता.

१) XI

२) XII

३) XII

४) XIV

2) The Bombay Re-organisation Act, 1960 enacted by the Parliament of India in the year 11th of Republic of India, was the act no, of the 1960.

1) XI

2) XII

3) XII

4) XIV

३) बॉम्बे (मुंबई) विधानसभा अध्यक्ष म्हणून १९३७ ते १९५६ दरम्यान कोणी कामकाज पाहिले?

a) श्री. गणेश मालवणकर

b) श्री. सयाजी सिलम

c) श्री. दत्तात्रय कुंटे

d) श्री. कुंदनमल फिरोदीय

पर्यायी उत्तरे :

१) (a), (b), (c)

२) (a), (c), (d)

३) (a), (b), (d)

४) (a), (b), (c), (d)

3) Who worked as a Bombay Legislative Assembly Speaker during 1937-1956 ?

a) Shri. Ganesh Malwankar

b) Shri. Sayaji Silam

c) Shri. Dattatray Kunte

d) Shri. Kundanmal Firodiya

Answer Options :

1) (a), (b), (c)

2) (a), (c), (d)

3) (a), (b), (d)

4) (a), (b), (c), (d)

- ४) राज्यपालांच्या नियुक्ती संबंधी 'सरकारिया आयोगाने' खालीलपैकी कोणत्या कसोटीची शिफारस केलेली नाही ?
- १) तो जीवनाच्या एखाद्या क्षेत्रातील प्रतिथयश असावा
 - २) तो राज्याबाहेरील असावा
 - ३) तो सक्रिय राजकारणी असावा
 - ४) राज्यपालांची नियुक्ती ही पंतप्रधान, गृहमंत्री, लोकसभेचा सभापती आणि संबंधीत राज्याचा मुख्यमंत्री यांनी मिळून बनलेल्या समितीद्वारे केली जावी.
- 4) Which one of the following criteria is not recommended by the 'Sarkaria Commission' about the appointment of Governor ?
- 1) He should be eminent in some walk of life
 - 2) He should be a person from outside the State
 - 3) He should not be an active politician
 - 4) Appointment of Governor should be entrusted to a Committee comprising the Prime Minister, Home Minister, Speaker of Lok Sabha and Chief Minister of the State concerned
- ५) राज्यपालासंबंधित पुढील विधानांपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत ?
- अ. त्यांना राजनैतिक अधिकार नसतात.
ब. त्यांना लष्करी अधिकार नसतात.
क. त्यांना राज्याच्या उच्च न्यायालयातील न्यायाधीशांना नियुक्त करण्याचे अधिकार नसतात.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) अ, ब, क २) अ, ब ३) ब, क ४) अ, क
- 5) Which of the following statements are correct about Governor ?
- a. He/she has no diplomatic powers.
 - b. He/she has no military powers.
 - c. He/she has no power to appoint Judges of the State High Court.
- Answer options :**
- 1) a, b, c 2) a, b 3) b, c 4) a, c
- ६) दिल्ली संदर्भातील पुढील विधानांपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत ?
- अ. भारतीय संविधानाच्या परिशिष्ट I मध्ये दिल्लीचा समावेश केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये करण्यात आला आहे.
ब. दिल्लीला स्वतःचे विधिमंडळ आहे.
क. दिल्लीच्या विधिमंडळाला सार्वजनिक सुव्यवस्था, पोलीस आणि जमीन याविषयी कायदे करण्याचा अधिकार नाही.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) अ, ब, क २) अ, ब ३) ब, क ४) अ, क
- 6) Which of the following statements about Delhi are correct ?
- a. Delhi has been mentioned in the list of Union Territories in Schedule I of the Indian Constitution.
 - b. Delhi has its own Legislative Assembly.
 - c. Legislative Assembly of Delhi has no power to make laws with regard to Public order, Police and Land.
- Answer options :**
- 1) a, b, c 2) a, b 3) b, c 4) a, c
- ७) भारतीय राज्यघटनेचा 'मूलभूत वैशिष्ट सिद्धांत' सर्वोच्च न्यायालयाने या प्रकरणात मांडला होता.
- १) मिनव्हा मिल्स वि. भारत सरकार २) गोलकनाथ वि. पंजाब राज्य
 - ३) मनेका गांधी वि. केरळ राज्य ४) केशवानंद भारती वि. केरळ राज्य

- 7) The 'Basic Feature Theory' of the Constitution of India was propounded by the Supreme Court in the case of
- 1) Minerva Mills Vs Union of India. 2) Golaknath Vs State of Punjab.
3) Maneka Gandhi Vs State of Kerala. 4) Keshavanand Bharati Vs State of Kerala.
- ८) सर्वोच्च न्यायालयातील न्यायाधीशाबाबत **अयोग्य** कथन ओळखा.
- १) वयाची ६५ वर्षे पूर्ण होईपर्यंत ते पद धारण करतात.
२) ते राष्ट्रपतींना पत्र लिहून आपल्या पदाचा राजीनामा देऊ शकतात.
३) लोकसभेच्या शिफारसीनुसार राष्ट्रपती त्यांना त्यांच्या पदावरून पदच्युत करू शकतात.
४) १०० सदस्यांच्या (लोकसभेबाबत) किंवा ५० सदस्यांच्या (राज्यसभेबाबत) स्वाक्षरीने सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांना पदच्युतीचा ठराव अध्यक्षाना/सभापतींना दिला जातो.
- 8) Select the incorrect statement about Judge of Supreme Court :
- 1) He holds office until he attains the age of 65 years.
2) He can resign his office by writing to the president.
3) He can be removed from his office by the president on the recommendation of the Loksabha
4) A removal motion of judge of Supreme Court signed by 100 members (In the case of Loksabha) or 50 members (In the case of Rajya Sabha) is to be given to the speaker/ chairman.
- ९) भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद-१२४ (४) नुसार सर्वोच्च न्यायालयाच्या अथवा उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशास पदावरून दूर करण्यासाठी ही कारणे असू शकतात.
- a) घटनाभंग b) सिद्ध झालेले गैरवर्तन c) दिवाळखोरी
d) अकार्यक्षमता e) भ्रष्टाचाराचे आरोप
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) केवळ (a) २) (a), (b), (c) आणि (e) ३) (b) आणि (d) ४) वरील सर्व
- 9) Under the Article-124 (4) of the Indian Constitution, a judge of the Supreme Court or High Court shall be removed on the ground (s) of
- a) Violation of the Constitution b) Proved misbehaviour
c) Bankruptcy d) Incapacity
e) Charges of corruption
- Answer Options :**
- 1) (a) only 2) (a), (b), (c) and (e) 3) (b) and (d) 4) All above
- १०) खालीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे?
- १) न्यायालयीन पुनर्विलोकन हा शब्दप्रयोग भारतीय राज्यघटनेमध्ये कोठेही वापरलेला नाही.
२) भारतातील सर्वोच्च न्यायालयाला न्यायिक पुनर्विलोकनाचा अधिकार राज्यघटनेकडून मिळालेला आहे.
३) अमेरिकेतील सर्वोच्च न्यायालयाला न्यायिक पुनर्विलोकनाचा अधिकार राज्यघटनेकडून मिळालेला आहे.
४) जपानच्या सर्वोच्च न्यायालयाला न्यायिक पुनर्विलोकनाचा अधिकार प्रत्यक्ष राज्यघटनेकडून मिळालेला आहे.
- 10) Which one of the following statements is incorrect ?
- 1) The phrase of 'Judicial Review' has nowhere been used in the Constitution of India.
2) Indian Supreme Court derives its power of 'Judicial Review' from the Constitution.
3) American Supreme Court derives its power of 'Judicial Review' from the Constitution.
4) Japanese Supreme Court derives its power of 'Judicial Review' directly from the Constitution.

९) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास

- १) जर सभापती आणि उप-सभापती एकाच वेळी रजेवर असतील तर सभापती किंवा उपसभापती कामावर रुजू होईपर्यंत पंचायत समितीचा सभापती म्हणून कोण सभापतीच्या अधिकाराचा वापर करतील व कर्तव्ये पार पाडतील ?
- १) मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याने चिठ्ठ्या टाकून निवडलेल्या विषय समितीचा सभापती (प्रमुख)
 - २) जिल्हाधिकाऱ्याने चिठ्ठ्या टाकून निवडलेला विषय समितीचा सभापती (प्रमुख)
 - ३) विभागीय आयुक्तांनी चिठ्ठ्या टाकून निवडलेला विषय समितीचा सभापती (प्रमुख)
 - ४) जिल्हाधिकाऱ्याने नियुक्त केलेला पंचायत समितीचा कोणताही ज्येष्ठ सदस्य
- 1) If the Chairman and the Deputy Chairman are on the leave together, then who exercises the powers and duties of the Chairman of the Panchayat Samiti until the Chairman or as the case may be, the Deputy Chairman of the Samiti resumes duty ? (With reference to Maharashtra)
- 1) The Chairman of the Subjects Committee chosen by the Chief Executive Officer by drawing lots
 - 2) The Chairman of the Subject Committee chosen by the Collector by drawing lots
 - 3) The Chairman of the Subject Committee chosen by the Divisional Commissioner by drawing lots
 - 4) Any senior member of Panchayat Samiti appointed by the Collector
- २) खालील विधाने विचारात घ्या:
- अ. महाराष्ट्रातील महानगरपालिकांचे ४ गटात वर्गीकरण केले जाते ते म्हणजे वर्ग - अ, ब, क आणि ड.
ब. नागपूर, पूणे, ठाणे, नाशिक, पिंपरी-चिंचवड ही अ वर्ग महानगरपालिकांची उदाहरणे आहेत.
क. नुकतेच महाराष्ट्र शासनाने जालना नगरपरिषदेचे श्रेणीवाढ करून महानगरपालिकेत रूपांतर केले आहे. वरीलपैकी कोणते विधान/ने बिनचूक आहे/त ?
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) केवळ अ २) केवळ अ, ब आणि क ३) केवळ ब आणि क ४) केवळ अ आणि क
- 2) Consider the following statements :
- A. There are 4 types of Municipal Corporations in Maharashtra i.e. class — A, B, C and D.
B. Nagpur, Pune, Thane, Nasik, Pimpri-Chinchwad are the example of A class Municipal Corporations.
C. Recently Government of Maharashtra has upgraded Jalna Nagar Parishad to Municipal Corporation.
- Which of the statements given above is/are correct ?
- 1) Only A 2) Only A, B and C 3) Only B and C 4) Only A and C
- ३) महाराष्ट्राच्या संदर्भात महानगरपालिके संबंधी खालील विधाने विचारात घ्या.
- अ. कोणत्याही समितीच्या सभापतीने किंवा उपसभापतीने समितीच्या लागोपाठच्या दोन सभा बोलावण्यात कसून केली तर राज्यशासन त्यास पदावरून दूर करू शकते.
ब. अशा प्रकारे पदावरून दूर केलेल्या सभापती किंवा उपसभापती मात्र त्यांच्या पदाच्या उर्वरित कालावधीत त्या समितीचा सभापती किंवा उपसभापती म्हणून पुन्हा निवडून येण्यास पात्र असतो.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) विधान अ बरोबर २) विधान ब बरोबर ३) दोन्ही विधाने बरोबर ४) दोन्हीही विधाने चूकीची

- 3) With reference to Maharashtra, consider the following statements about municipal corporation.
- A. The Chairman or the Deputy Chairman of any Committee may be removed from the office if he fails to convene two consecutive meetings of the Committee.
- B. The Chairman or the Deputy Chairman so removed shall be eligible for re-election as Chairman or Deputy Chairman of such committee during remainder term of his office.

Answer options :

- 1) Statement 'A' is correct
2) Statement 'B' is correct
3) Both the statements are correct
4) Both the statements are false

१०) केंद्र सरकार आणि प्रशासन – कार्यकारी, विधिमंडळ

- १) ताडीच्या सार्वजनिकदृष्ट्या महत्त्वाच्या विशिष्ट बाबीकडे विधानसभा सदस्यया मार्गाने शासनाचे लक्ष वेधू शकतात.
१) हरकतीचा मुद्दा २) स्थगन प्रस्ताव ३) अविश्वासाचा प्रस्ताव ४) निंदाव्यंजक प्रस्ताव
- 1) Members of the State Assembly can focus the attention of the government on matters of urgent public importance through
1) Point of order 2) Adjournment motion
3) No-confidence motion 4) Censure motion
- २) खालील समित्यांपैकी कोणती समिती ही सभागृहाच्या दैनंदिन कामकाजाशी संबंधित नाही ?
१) विशेषाधिकार समिती २) कामकाज सल्लागार समिती
३) खाजगी सदस्यांची विधेयके आणि ठराव यावरील समिती ४) नियम समिती
- 2) Which one of the following Committees is not related to the Day-to-Day Business of the House?
1) Committee of Privileges
2) Business Advisory Committee
3) Committee on Private Member's Bills and Resolutions
4) Rules Committee
- ३) खालीलपैकी योग्य कथन/ने ओळखा.
a) प्रत्येक मतदान केंद्र निवडणुकीच्या दिवशी किमान ८ तास खुले असते.
b) प्रत्येक मतदारापासून २ किमीच्या आत मतदान केंद्र असावे, यासाठी निवडणूक आयोग सुनिश्चित करण्याचा प्रयत्न करावे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b)
३) (a) व (b) दोन्ही कथने योग्य आहेत ४) यापैकी नाही
- 3) Select the correct statement/s from the following :
a) Each Polling station is open for at least eight hours on the day of the election.
b) Election Commission try to ensure that there is polling station within 2 km of every Voter.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b)
3) Both (a) and (b) are correct 4) None of these

- ४) खालील विधाने विचारात घ्या. (राज्य विधानसभा निवडणुकीच्या संदर्भात)
- a) उमेदवार ज्या मतदार संघात निवडणूक लढविणार असेल केवळ त्याच मतदार संघातील मतदार त्या उमेदवाराचे नाव सुचवू (सूचक) शकतो.
- b) उमेदवार ज्या मतदार संघात निवडणूक लढविणार असेल अशा उमेदवाराचे नाव दुसऱ्या मतदार संघातील मतदार यादीमध्ये नोंद असलेला मतदार देखील त्या उमेदवाराचे नाव सुचवू शकतो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान (a) बरोबर
२) विधान (b) बरोबर
३) दोन्हीही विधाने बरोबर आहेत
४) दोन्हीही विधाने चुकीची आहेत.
- 4) Consider the following statements. (with reference to state Assembly elections)
- a) Only the person, who is an elector in the constituency in which the candidate contests the election, can propose the name of candidate.
- b) The elector who has been enrolled in the electoral roll for the constituency other than the constituency from which the candidate contests the election can also propose the name of the candidate.

Answer Options :

- 1) Statement (a) is correct
2) Statement (b) is correct
3) Both the statements are correct
4) Both the statements are false
- ५) खालील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधाने ओळखा.
- a) बहुजन समाज पक्षाने २०१९ च्या लोकसभा निवडणुकीमध्ये १० जागा जिंकल्या आणि २०१४ मध्ये शून्य जागा प्राप्त केल्या.
- b) अखिल भारतीय तृणमूल काँग्रेसने २०१९ च्या लोकसभा निवडणुकीमध्ये २५ जागा जिंकल्या आणि २०१४ मध्ये ३० जागा प्राप्त केल्या होत्या.
- c) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस पक्षाने २०१९ च्या लोकसभा निवडणुकीमध्ये ५२ जागा जिंकल्या व २०१४ मध्ये ४४ जागा प्राप्त केल्या.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) आणि (b) २) फक्त (b) आणि (c) ३) फक्त (a) आणि (c) ४) वरील सर्व
- 5) Consider the following statements and select the correct statement.
- a) Bahujan Samaj Party won 10 seats in 2019 Lok Sabha Election while zero seats in 2014.
- b) All India Troonmool Congress won 25 seats in 2019 Lok Sabha Election while 30 seats in 2014.
- c) Indian National Congress Party won 52 seats in 2019 Loksabha Election while 44 seats in 2014.

Answer Options :

- 1) Only (a) and (b) 2) Only (b) and (c) 3) Only (a) and (c) 4) All of the above

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

- १) 'परिसिमन आयोग' बाबत खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?
- भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद-८२ अन्वये संसद परिसिमन कायदा करते.
 - परिसिमन आयोग पाच वेळा स्थापन केले गेले - १९५२, १९६३, १९७३, २००२ आणि २००८
 - लोकसंख्येच्या प्रमाणात सर्व घटकांना समान प्रतिनिधित्व देणे हे परिसिमन आयोगाचे कार्य आहे.
 - परिसिमन आयोग ही उच्च अधिकार असलेली संस्था आहे जिच्या आदेशांना कोणत्याही न्यायालयात प्रश्नांकित करता येत नाही.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b) आणि (c) २) (a), (c) आणि (d) ३) (b), (c) आणि (d) ४) वरील सर्व
- 1) Which one of the following statements about the 'Delimitation Commission' are correct ?
- Under Article-82 of the Indian Constitution, Parliament enacts a Delimitation Act.
 - Delimitation Commissions have been set up five times - 1952, 1963, 1973, 2002 and 2008.
 - Function of the Delimitation Commission is to provide equal representation to equal segments of a population.
 - The Delimitation is a high power body whose orders cannot be called in question before any Court.

Answer Options :

- 1) (a), (b) and (c) 2) (a), (c) and (d) 3) (b), (c) and (d) 4) All above
- २) १९८९ ते २००४ या काळातील लोकसभा निवडणुकीमध्ये भारतीय साम्यवादी पक्ष (मार्क्सवादी) ला प्राप्त झालेल्या जागांचा निवडणूक वर्षानुसार उतरता क्रम लावा.
- १) 1989 — 1991 — 1999 — 2004 २) 1991 — 1989 — 2004 — 1999
- ३) 2004 — 1991 — 1989 — 1999 ४) 1999 — 2004 — 1991 — 1989
- 2) Arrange the winning seats in descending order according to the Election year won by the Indian Communist Party (Marxist) in the Lok Sabha elections from 1989 to 2004.
- 1) 1989 — 1991 — 1999 — 2004 2) 1991 — 1989 — 2004 — 1999
- 3) 2004 — 1991 — 1989 — 1999 4) 1999 — 2004 — 1991 — 1989

- ३) खालीलपैकी योग्य कथने ओळखा.
- अ. पंडित नेहरूंनी १९५२, १९५७, १९६२ च्या सार्वत्रिक निवडणुकीत भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसला सलगपणे बहुमत मिळवून दिले.
- ब. काँग्रेसच्या वर्चस्वाला पहिले गंभीर आव्हान १९६७ मध्ये आले, जेव्हा संयुक्त विरोधी पक्षाने हिंदी पट्ट्यातील अनेक राज्यांवर नियंत्रण मिळवले.
- क. इंदिरा गांधींना गरिबी हटाओचा नारा देऊन अमेरिकेशी घनिष्ठ संबंध विकसित करायचे होते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त ब, क २) फक्त अ, क ३) फक्त अ, ब ४) वरीलपैकी सर्व

- 3) Select the correct statements.
A. Pandit Nehru led the Indian National Congress to consecutive majorities in the General Election of 1952, 1957, 1962.
B. The first serious challenge to the dominance of the Congress came in 1967 when a united opposition party won control over several States in Hindi Belt.
C. Indira Gandhi raised slogan Garibi Hatao to develop closer ties with U.S.A.

Answer options :

- 1) Only B, C 2) Only A, C 3) Only A, B 4) All of the above

- ४) समाजवादी काँग्रेस पक्षाबाबत खालीलपैकी अयोग्य विधान ओळखा.
१) समाजवादी काँग्रेसने १९८० च्या लोकसभा निवडणुकीत १ जागा जिंकली.
२) समाजवादी काँग्रेसने १९८४ च्या लोकसभा निवडणुकीत ३ जागा जिंकली.
३) समाजवादी काँग्रेसने १९८० च्या महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत ४७ जागा जिंकल्या.
४) समाजवादी काँग्रेसने १९८५ च्या महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत ५४ जागा जिंकल्या.
4) Select the incorrect statement from the following about Samajwadi Congress Party.
1) Samajwadi Congress won 1 seat in 1980 Lok Sabha Election.
2) Samajwadi Congress won 3 seats in 1984 Lok Sabha Election.
3) Samajwadi Congress won 47 seats in Maharashtra Legislative Assembly Election, 1980
4) Samajwadi Congress won 54 seats in Maharashtra Legislative Assembly Election, 1985

- ५) अयोग्य विधान ओळखा.
अ. तारकुंडे समिती १९७४ मध्ये नियुक्त करण्यात आली होती
ब. तारकुंडे समितीने आपला अहवाल १९७५ मध्ये सादर केला.
क. तारकुंडे समिती ही संसदेची अधिकृत समिती होती.
ड. समा
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त 'अ' २) फक्त 'ब' ३) फक्त 'क' ४) यापैकी नाही

- 5) Select the incorrect statement.
A. Tarkunde Committee was appointed in 1974.
B. Tarkunde Committee submitted its report on 1975.
C. Tarkunde Committee was a official committee of Parliament.

Answer options :

- 1) Only A 2) Only B 3) Only C 4) None of these

- ६) भारतीय केंद्रीय निवडणूक आयोगाच्या खालील मुख्य निवडणूक आयुक्तांचा क्रम त्यांच्या कार्यकालानुसार लावा.
१) टी. एस. कृष्णमूर्ती – एस. वाय. कुरेशी – एन. गोपालस्वामी – एम. एस. गिल
२) एस. वाय. कुरेशी – एन. गोपालस्वामी – एम. एस. गिल – टी. एस. कृष्णमूर्ती
३) एन. गोपालस्वामी – टी. एस. कृष्णमूर्ती – एस. वाय. कुरेशी – एम. एस. गिल
४) एम. एस. गिल – टी. एस. कृष्णमूर्ती – एन. गोपालस्वामी – एस. वाय. कुरेशी

6) Arrange the following Chief Election Commissioners of the Central Election Commission of India according to their tenure.

- 1) T. S. Krishnamurthy — S. Y. Qureshi — N. Gopaldaswami — M. S. Gill
- 2) S. Y. Qureshi — N. Gopaldaswami — M. S. Gill — T. S. Krishnamurthy
- 3) N. Gopaldaswami — T. S. Krishnamurthy — S. Y. Qureshi — M. S. Gill
- 4) M. S. Gill — T. S. Krishnamurthy — N. Gopaldaswami — S. Y. Qureshi

७) जनता पक्षाच्या स्थापनेतील घटक पक्ष सांगा.

- अ. संघटना काँग्रेस, जनसंघ, भारतीय लोकदल, समाजवादी पक्ष
- ब. संघटना काँग्रेस, जनसंघ, जनता दल, (एस), भारतीय लोकदल
- क. संघटना काँग्रेस, जनसंघ, जनता दल, (एस), समाजवादी दल
- ड. लोकतांत्रिक दल, जनसंघ, जनता दल (एस), भारतीय लोकदल

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ बरोबर २) ब आणि क बरोबर ३) फक्त ड बरोबर ४) अ, क, ड बरोबर आहेत

7) State the component parties in the formation of Janata Party.

- A. Syndicate Congress, Jansangh, Bharatiya Lokdal, Samajwadi Party
- B. Syndicate Congress, Jansangh, Janata Dal(s), Bharatiya Lokdal
- C. Syndicate Congress, Jansangh, Janata Dal(s), Samajwadi Dal
- D. Loktantrik Dal, Jansangh, Janata Dal(s), Bharatiya Lokdal

Answer options :

- 1) Only A is correct 2) Band C are correct 3) Only D is correct 4) A, C and D are correct

८) खालीलपैकी कोणत्या निवडणूक सुधारणा, १९९६ नंतर झाल्या आहेत ?

- अ. टपाल मतपत्रिकेद्वारे (पोस्टल बॅलेट) मतदान
- ब. मतदार याद्यांचा मोफत पुरवठा
- क. मतदानाच्या दिवशी कर्मचाऱ्यांना सुट्टी
- ड. शस्त्रास प्रतिबंध
- इ. प्रॉक्सीद्वारे मत देण्याची सुविधा

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त क, ड, इ २) फक्त अ, ब, क, ड ३) फक्त क, ड, ब ४) फक्त अ, ब, इ

8) Which of the following electoral reforms have been made after 1996 ?

- A. Voting through postal ballot
- B. Free supply of electoral roll
- C. Holiday to employees on the polling day
- D. Prohibition of arms
- E. Facility to opt to vote through proxy

Answer options :

- 1) Only C, D, E 2) Only A, B, C, D 3) Only C, D, B 4) Only A, B, E

९) VVPATs बाबत अयोग्य विधान ओळखा.

- १) २०१३ मध्ये VVPATs चा उपयोगाबाबत कायद्यामध्ये सुधारणा करण्यात आली.
- २) २०१३ मध्ये नोकसेन विधानसभा मतदारसंघाच्या पोट निवडणुकीत VVPAT चा पहिल्यांदा उपयोग करण्यात आला.
- ३) EVMs सह VVPAT हे मतदान प्रणालीची अचूकता व पारदर्शकता सुनिश्चित करते.
- ४) २०१४ च्या लोकसभा निवडणुकीत देशातील निवडक १० लोकसभा मतदारसंघात VVPAT चा उपयोग करण्यात आला होता.

- 9) Select the incorrect statement about VVPAT.
- 1) The law for using VVPATs was amended in 2018.
 - 2) VVPAT were first used in bye-election to the Noksen Legislative Assembly Constituency in 2013.
 - 3) EVMs with VVPAT ensure the accuracy and transparency of the voting system.
 - 4) VVPAT were used in 10 selected Parliamentary Constituencies in the country in 2014 Lok Sabha election.

१०) योग्य कथने ओळखा.

- अ. मुंबई प्रांताच्या विधानसभा निवडणूक १९३७ मध्ये स्वतंत्र मजूर पक्षाने १३ जागा जिंकल्या होत्या.
ब. शेड्युल कास्ट फेडरेशनची स्थापना १९४० मध्ये डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांनी केली.
क. शेड्युल कास्ट फेडरेशनने लोकसभा निवडणूक १९५७ मध्ये ६ जागा जिंकल्या होत्या.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ, ब २) फक्त ब, क ३) फक्त अ, क ४) यापैकी सर्व

10) Select the correct statements.

- A. Independent Labour Party won 13 seats in Legislative Assembly Election, 1937 of Mumbai (Bombay) Province.
B. Scheduled Caste Federation was established in 1940 by Dr. B. R. Ambedkar.
C. Scheduled Caste Federation won 6 seats in Lok Sabha Election, 1957.

Answer options :

- 1) Only A, B 2) Only B, C 3) Only A, C 4) All of these

११) खालीलपैकी कोणत्या राजकीय पक्षांची स्थापना १९९७ मध्ये झाली होती ?

- अ. झोरम नॅशनॅलिस्ट पार्टी
ब. राष्ट्रीय जनता दल क. बिजू जनता दल
ड. आसाम गण परिषद इ. लोक जन शक्ती पार्टी

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ, ड, इ २) फक्त ब, क, इ ३) फक्त क, ड, इ ४) फक्त अ, ब, क

11) Which of the following political parties were formed in 1997 ?

- A. Zoram Nationalist Party B. Rashtriya Janata Dal
C. Biju Janata Dal D. Assam Gan Parishad
E. Lok Janshakti Party

Answer options :

- 1) Only A, D, E 2) Only B, C, E 3) Only C, D, E 4) Only A, B, C

१२) भारतीय निवडणूक सुधारणा समिती आणि त्याचे स्थापना वर्ष यांची/यांच्या खालीलपैकी चुकीच्या जोड्या ओळखा.

- अ. संधानम समिती-१९६४ ब. वांच्छू समिती-१९७१
क. दिनेश गोस्वामी समिती-१९९० ड. तारकुंडे समिती -१९७३

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ आणि ड २) ब आणि क ३) ब आणि ड ४) अ आणि क

12) Identify the following incorrect pairs about the Election Reform Committee of India and its year of establishment.

- A. Santhanam Committee — 1964 B. Wanchoo Committee — 1971
C. Dinesh Goswami Committee — 1990 D. Tarkunde Committee — 1973

Answer options :

- 1) A and D 2) B and C 3) B and D 4) A and C

१३) २०१४ च्या महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीच्या तुलनेत २०१९ च्या विधानसभा निवडणुकीमध्ये कोणत्या राजकीय पक्षाने मिळालेल्या मतांच्या टक्क्यांमध्ये वाढ केली आहे ?

१) भारतीय जनता पक्ष २) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्ष ३) शिवसेना ४) वरीलपैकी कोणीही नाही

13) Which political party increased vote share percentage in last Maharashtra Assembly Election, 2019 as compared to Assembly Election, 2014 ?

1) Bharatiya Janata Party 2) Nationalist Congress Party
3) Shivsena 4) None of the above

१४) कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया बाबत योग्य कथने ओळखा.

अ. प्रत्येक बालक क्षमता समृद्धीपर्यंत सामान्य शिक्षणात राहून शिक्षण घेऊ शकतो.

ब. भा. क. प. नेते अचुता मेनन १९५७ मध्ये केरळचे मुख्यमंत्री झाले.

क. ई. एम. एस. नंबुद्रीपाद व बी. टी. रणदिवे हे भा. क. प. चे नेते होते.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ व ब २) फक्त ब व क ३) फक्त अ व क ४) वरील सर्व

14) Select the correct statements about Communist Party of India.

A. Communist Party of India was established on 26 December 1925.

B. In 1957, the CPI leader Achutha Menon became Chief Minister of Kerala.

C. EMS Namboodripad and B. T. Randive was leaders of CPI.

Answer options :

1) Only A and B 2) Only B and C 3) Only A and C 4) All of the above

१५) खालीलपैकी अयोग्य कथन/ने ओळखा.

अ. परिसिमन आयोगाने दिलेल्या आदेशांना कोणत्याही न्यायालयात आव्हान देता येते.

ब. निवडणूक विवादांच्या निकालासाठी न्यायाधिकरण स्थापन करण्याचा अधिकार (संसद किंवा राज्य विधिमंडळाला) अनुच्छेद ३२३ बी नुसार आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ चुकीचे आहे २) कथन ब चुकीचे आहे ३) कथने अ व ब चुकीचे आहे ४) यापैकी नाही

15) Select the incorrect statement/s from the following.

A. Orders issued by the delimitation commission can be challenged in any court.

B. Article 323 B empowers the appropriate legislation (Parliament or State Legislature) to establish a tribunal for adjudication of election disputes.

Answer options :

1) Statement A is incorrect 2) Statement B is incorrect
3) Both statements A and B are incorrect 4) None of these

उत्तरे - (१४) राज्यव्यवस्था, शासन, राजनीती व स्थानिक प्रशासन

१-२ २-३ ३-१ ४-२ ५-४ ६-४ ७-३

५) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती

१-१ २-४ ३-४ ४-१ ५-२ ६-२ ७-२ ८-४ ९-४ १०-३
११-३

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२४)

१-२ २-४ ३-१ ४-१

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

१-३ २-२

१) संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२४)

१-१ २-४

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

१-४ २-३ ३-३ ४-४ ५-१ ६-२ ७-१ ८-२ ९-२ १०-१

६) न्यायपालिका

१-२ २-४ ३-३ ४-२ ५-४ ६-४ ७-२ ८-४ ९-३ १०-४
११-४ १२-१ १३-२ १४-३ १५-३ १६-३

७) राज्य सरकार आणि प्रशासन - कार्यकारी, विधिमंडळ

१-२ २-२ ३-४ ४-३ ५-२ ६-३ ७-२ ८-१ ९-१ १०-४
११-२

८) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती

१-१ २-३ ३-४ ४-१ ५-२ ६-२ ७-२

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

१-४ २-१ ३-२ ४-४ ५-१ ६-१ ७-४ ८-३ ९-३ १०-३

९) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास

१-१ २-४ ३-१

१०) केंद्र सरकार आणि प्रशासन - कार्यकारी, विधिमंडळ

१-२ २-१ ३-३ ४-१ ५-३

राज्यसेवा मुख्यपरीक्षा पेपर -२ (२०२३)

१-२ २-३ ३-३ ४-२ ५-३ ६-४ ७-१ ८-४ ९-४ १०-३
११-४ १२-३ १३-४ १४-३ १५-१

